

6. Pidkastyuy, P. I. (1972). *Samostoyatel'naya deyatel'nost uhashchikhsya*. [Independent activity of students]. Moscow.

7. Rapoport, Y. A., Turiy, H. A. (1979). *Samostiyna robota z inizeimnoyi movy uchniv starshykh klasiv*. [Independent work in the foreign language of high school students]. Kyjiv.

8. Rogova, G. V. I dr. (1991). *Metodika obucheniya inostrannym yazykam v sredney shkole*. [Methods of teaching foreign languages in high school]. Moscow.

9. Savchyn, M. V. (2012). *Zahal'na psykholohiya*. [General psychology]. Kyjiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ТОКАРЄВА Тетяна Станіславівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри німецької мови та методики її викладання

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: актуальні проблеми методики викладання німецької мови в середній школі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TOKARYEVA Tetyana Stanislavivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of German Language and Methods of its Teaching at the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: actual problems of the methodology of teaching German in high school.

Стаття надійшла до редакції 14.01.2020 р.

УДК 378.1

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-186-178-183

ЧЕРНЕНКО Олександр Володимирович –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри права та соціально-економічних відносин

Кіровоградського інституту розвитку людини

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7012-1797>

e-mail: Chernenko_O.V.fp@i.ua

МЕНЕДЖМЕНТ ОСВІТИ ТА ЯКІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У ВНЗ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Актуальність проблем управління якістю освіти обумовлено суттєвими трансформаційними процесами, які відбуваються у вітчизняній професійній школі. На теперішній час якість освіти проголошена національним пріоритетом, метою якої є підготовка конкурентоспроможних фахівців для забезпечення сталого розвитку суспільства, їх самореалізації, задоволення потреб ринку праці та держави у кваліфікованих кадрах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний доробок у розвиток теоретичних і практичних аспектів менеджменту якості в освітній галузі внесли: Ю. П. Адлер, Л. М. Віткін, І. П. Данілов, Т. М. Полховська, Л. М. Разорина, С. А. Степанов, В. П. Тихомиров та інші.

Проблемам підвищення якості освіти в різних аспектах її вивчення, а також дослідженню загальних засад контролю якості освітньої діяльності та управління нею розглянуто у працях: В. Р. Ашумов, А. А. Дяків, П. С. Яременко, П. С. Ясінець, Я. К. Яхнін та інші.

Проблему управління закладами вищої освіти вивчали такі вчені: Л. Даниленко, Л. Карамушка, В. Крижков, О. Мармаза, Є. Хриков та інші.

Проте, залишається відкритим питання

управління вищим навчальним закладом у ринкових економічних умовах, а також застосування дієвого механізму контролю якості навчально-виховного процесу, що робить актуальним проблему даного дослідження.

Мета статті полягає у визначенні сутності та функцій менеджменту освіти, а також розробка на основі теорії управління заходів щодо покращення якості професійної підготовки студентів у ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління освітніми організаціями – є різновидом соціального управління. Г. М. Тимошко вважає, що це сучасний напрямок управлінської діяльності, яка спрямована на досягнення установами освіти, що діють в ринкових умовах, визначених цілей шляхом раціонального використання матеріальних, людських та інших ресурсів із застосуванням науково обґрунтованих форм, принципів, функцій і методів.

Менеджмент є професійною управлінською діяльністю з керівництва групою людей, діяльність яких свідомо координується для досягнення загальної мети організації.

Мета менеджменту – успішно досягти поставленої цілі шляхом раціональної організації роботи персоналу з найменшими

витратами ресурсів, праці, часу і грошей.

Навчально-виховний процес у ВНЗ є цілеспрямованою діяльністю, метою якого є підготовка кваліфікованих молодих фахівців для потреб ринку праці. Навчальний заклад має свої джерела фінансування: оплата студентів за навчання, державне замовлення, кошти різних фондів з підтримки освіти, гранти, якими треба управляти і раціонально використовувати.

Враховуючи викладене вище, можна стверджувати, що є нагальна потреба в ефективному управлінні навчально-виховним процесом у ВНЗ.

Професор В. В. Крижко [7] справедливо вважає, що освітній менеджмент є окремою галуззю управлінської діяльності.

Менеджмент в освіті (педагогічний менеджмент) – це комплекс принципів, методів, організаційних форм і технологічних прийомів управління навчально-виховним та навчально-пізнавальним процесами, спрямованих на підвищення ефективності таких процесів в умовах розвитку ринку освітніх послуг.

Менеджер навчально-виховного процесу – це керівник вищого навчального закладу освіти (ректор) чи його заступник (проректори з навчальної, наукової, виховної і господарської роботи; декани факультетів; завідувачі кафедр), який спеціально підготовлений до успішного керування людьми в ринкових умовах господарювання і виступає як суб'єкт управління цілісною педагогічною системою – професійною діяльністю педагогічних працівників та допоміжного персоналу. Менеджер навчально-пізнавального процесу – викладач, доцент, професор, тобто професійно підготовлений фахівець, який є керівником та організатором життя молодого покоління спеціалістів у нових – ринкових соціально-економічних умовах, і виступає як суб'єкт системи управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів [9].

Охарактеризуємо основні функції освітнього менеджменту:

Планування роботи ВНЗ – розробка та складання навчальних планів, складання навчальних робочих програм дисциплін, річних планів навчальної, наукової, виховної роботи відділів, деканату, кафедр, циклових комісій; складання графіків роботи.

Організування роботи ВНЗ та навчально-виховного процесу – управління професорсько-викладацьким складом персоналу; виконання навчальних програм і планів; додержання норм законодавства з вищої освіти; впровадження та додержання

вимог стандартів з вищої освіти, виконання ОППП і ОКХ; керівництво науковою роботою студентів, аспірантів і докторантів; читання лекцій, проведення практичних та семінарських занять; проведення наукових пошуків, аналізів, експериментів та робіт; проведення конкурсів, виховних та культурних заходів; проведення науково-практичних конференцій та засідань, керівництво студентськими гуртками; проведення професійного стажування та практики на підприємствах.

Мотивування праці викладачів та навчальної діяльності студентів – оплата праці, надбавки, доплати викладачам та науковцям; виплата стипендій студентам; знижки та гранти на навчання для студентів і аспірантів; залучення коштів із різних фондів.

Контролювання якості навчально-виховного процесу та успішності студентів – контроль успішності студентів передбачає: проведення поточних контрольних робіт, зрізів знань, атестація з предметів, здача заліків та екзаменів; захист звітів з практики; захист курсових і дипломних робіт; захист конкурсних, наукових та грантових робіт.

Регулювання та координація навчально-виховного процесу передбачає усунення виявлених в процесі контролю недоліків та проблем: переробка навчально-методичної документації викладачами, заповнення журналів, відомостей та інших документів; повторне проведення наукових пошуків, аналізів, експериментів та робіт для досягнення потрібних результатів; проведення перездач заліків та екзаменів для студентів; доробка та перероблення курсових і дипломних робіт.

Прийняття управлінського рішення – це вибір способу розв'язання конкретної проблеми, який включає набір певних інструментів, заходів і дій, призначених для виконавців (педагогічний колектив) і менеджера (ректор, директор навчального закладу).

Отже, всі функції менеджменту освіти є взаємопов'язані.

Проведений аналіз менеджерів освіти дає підставу стверджувати, що частина працюючих працівників має низький рівень професійно важливих якостей, а це свідчить про необхідність більшої психологічної обґрунтованості щодо вибору людей на посаду менеджера освіти. Крім цього, це дає підставу для конкретної роботи з корекції визначених недоліків, подальшого розвитку психолого-управлінських здібностей менеджерів освіти в процесі підвищення

кваліфікації [4, с. 117].

Управління в системі вищої освіти являє собою інтегративність різних рівнів освітнього менеджменту. Саме тому, будемо розглядати управління як процес впливу, а освітній менеджмент – як систему управління, в якій основними елементами є: менеджмент на державному рівні в сфері освіти, менеджмент на рівні міністерства освіти і науки, менеджмент на рівні ВНЗ.

Управління у ВНЗ є одночасно і система, і неперервний процес, який є суттєвим фактором в ефективній діяльності вишу і забезпечує його розвиток. Саме управління дає можливість підтримувати всі життєві функції ВНЗ, але, разом з тим, латентно включає в себе сукупність факторів інтеграції й диференціації, у тому числі й різноманітності, необхідних для діяльності ВНЗ. У цих відношеннях створюється та взаємодія, яка так чи інакше включає всіх, але розводять їх по різних рівнях і блоках організаційно-управлінської регуляції. Завдяки управлінню досягається адаптація різноманітних організаційних компонентів, реалізується симбіоз і синтез різноманітних структур у межах вишу, розподіляються функції центру і периферії організації, формується стійке управління. Таким чином, раціональне управління визначає оптимальність діяльності ВНЗ на ринку освітніх послуг та його ефективний розвиток.

До основних категорій менеджменту належать поняття організації, її цілі, процес і функції управління, принципи і методи, стилі і культура керівництва (лідерства), комунікації тощо. Тому, менеджмент має створювати умови для успішного функціонування організації.

Призначення менеджменту в освіті – створити освітнє середовище, що ефективно працює та відповідає сучасним вимогам, є привабливим для реального та потенційного споживача.

Менеджмент має налагоджувати ефективний механізм участі кожного в організації навчального процесу. Керівник закладу освіти, педагоги та учні складають різновікові, соціальні групи, проте цілі освіти у них однакові. Процес навчання багатопредметний, багатолюдний, багаторольовий.

Завдання менеджменту – забезпечити взаємозв'язок, взаємозбагачення різних дисциплін, різних позицій і педагогічного досвіду для створення ситуації успіху щодо формування всебічно розвиненої, фізично здорової, конкурентоспроможної особистості.

На основі аналізу праць [1; 2; 4; 7]

основним завданням менеджменту освіти є забезпечення надання якісних освітніх послуг.

Проблемам розвитку та підвищення якості освіти в різних аспектах її вивчення, дослідженню загальних засад моніторингу якості освітньої діяльності та управління нею, досвіду використання міжнародних програм оцінювання якості освіти присвячено значну кількість наукових публікацій як зарубіжних, так і вітчизняних авторів. Однак проблема створення цілісної системи державно-громадського управління якістю освіти та освітньої діяльності у вітчизняному науковому середовищі ще не отримала належного теоретичного обґрунтування. Як і залишається необґрунтованою можливість і доцільність використання результатів експертних опитувань та соціологічних досліджень для покращання системи управління якістю освіти та освітньої діяльності [2, с. 3–4].

Закон України «Про вищу освіту» дає тлумачення якості вищої освіти і якості освітньої діяльності.

Якість вищої освіти – сукупність якостей особи з вищою освітою, що відображає її професійну компетентність, ціннісну орієнтацію, соціальну спрямованість і обумовлює здатність задовольняти як особисті духовні і матеріальні потреби, так і потреби суспільства.

Державою для забезпечення якості освіти створена відповідна система, що включає необхідні механізми, заходи, інструменти, критерії, правила, процедури та відповідні органи. Серед основних параметрів забезпечення якості освіти можна назвати: якість розроблення й функціонування державних механізмів регулювання освітніх процесів, якість управління освітою, якість умов забезпечення освіти (матеріально-технічне, інформаційне, фінансове, кадрове тощо), якість педагогічних працівників, якість освітнього процесу, якість результатів освіти (особистості) та інше [2, с. 6].

Науковці В. В. Жидок та Т. М. Пшенична, справедливо вказують на те, що «якість освіти, освітні стандарти та положення не завжди відповідають сучасним вимогам, діючим міжнародним та європейським стандартам, що стосуються змісту освіти, підготовки висококваліфікованих кадрів, їх методичного забезпечення. Матеріали професіоналів, які пропонують певні прогресивні зміни в системі, часто не впроваджуються через причину браку коштів, недостатньої

координації адміністративних структур, нестійкої системи відбору, тестування та впровадження інновацій у галузі освіти, неадекватних моніторинг результатів».

Якість освіти – це багатовимірне поняття, яке охоплює усі аспекти діяльності вищого навчального закладу: навчальні та академічні програми, наукову і дослідницьку роботу, професорсько-викладацький склад і студентів, навчальну та матеріально-технічну базу, працю на благо суспільства, академічне середовище і ресурси (В. В. Поляно, Л. В. Гут).

Дослідниця В. А. Бруєва [3] вважає, що труднощі ефективного функціонування вищої школи зумовлено: макроекономічною нестабільністю; невідповідністю освітніх програм вимогам ринку праці; незацікавленістю роботодавців в розвитку відношень з системою вищої освіти по формуванню змісту освітнього процесу; відсутністю соціального партнерства, що сприяла б розвитку взаємодій між сферою освіти, службою зайнятості, кадровими агентствами, навчальними закладами і організаціями.

Забезпечити міцні ринкові позиції вищим навчальним закладам в таких умовах можливо лише при наявності ефективної системи менеджменту якості (СМЯ). Яка носить системний характер і охоплює весь життєвий цикл освітньо-виховного процесу [3, с. 79].

Дослідник В. Волошин [5] пропонує такі напрямки регулювання діяльності ВНЗ з метою підвищення якості фахової підготовки майбутніх спеціалістів:

1) Поступовий перехід від жорсткої централізації на регіональне регулювання через попит та пропонування на ринку праці, тобто орієнтація на вимоги роботодавців.

2) Стимулювання самовдосконалення вишів через внесення вимог щодо якості до освітніх стандартів та критеріїв ліцензування й акредитації освітніх установ.

3) Апробація та впровадження систем управління якістю в українських вишах з використанням досвіду ініціативних ВНЗ, що пройшли сертифікацію на відповідність міжнародному стандарту ISO 9001.

4) Розробка таких механізмів та інструментів управління та самоуправління ВНЗ, що будуть направлені на стимулювання якості та будуть враховувати особливості регіональних ринків праці та освітніх послуг.

5) Узгоджена політика регулювання державою цін на освітні послуги має сприяти реальному підвищенню їхньої якості.

6) Стимулювання якості освіти через

систему фінансування вищої школи.

Крім того, В. Волошин [5] наголошує на необхідності застосування у вищих навчальних закладах системи менеджменту якості на основі стандарту ISO 9001:2015 при створенні систем управління якістю (СУЯ), що дасть змогу ВНЗ підвищити якість освіти.

Освітній простір розглядається як підсистема соціокультурного середовища, як сукупність факторів, обставин, ситуацій, які склались історично, і як цілісність спеціально організованих умов, які спрямовані на управління якістю освіти у вищому навчальному закладі.

Добровільна сертифікація ВНЗ на систему управління якістю ISO 9001 створить суттєву конкурентну перевагу закладу на ринку освітніх послуг.

Таким чином, послідовна і правильна розробка, впровадження і адаптація системи менеджменту якості у відповідності до міжнародного стандарту серії ISO 9001 ВНЗ є гарантом успішного соціально-економічного розвитку. Наявність системи менеджменту якості ВНЗ, для роботодавця гарантує високу якість підготовки випускників, що спонукає підвищення конкурентоспроможності ВНЗ в цілому і ріст престижу випускників та роботодавців [3, с. 9].

Розглянемо особливості існування СУЯ в закладі вищої освіти.

1. Переваги СУЯ, побудованою за вимогами стандартів ISO 9001:2008 та ДСТУ ISO 9001:2015:

– діюча і ефективна методика впровадження СУЯ перевірена часом і світовим досвідом;

– застосування у СУЯ ВНЗ вказаних вимог забезпечать дотримання освітнього законодавства (сумнівно, що критерії оцінювання системи, встановленні НАЗЯВО, будуть відмінними від ДСТУ);

– відповідності європейським та національним стандартам якості вищої освіти (створення сприятливих умов для виходу на світовий ринок освітніх та наукових послуг);

– забезпечення автономії вищого навчального закладу, який несе відповідальність за забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти;

– створення системного підходу, який передбачає управління якістю на всіх стадіях освітнього процесу, координація зусиль усіх підрозділів для досягнення поставлених цілей, покращення управління завдяки застосування процесного підходу із делегуванням частини функцій контролю підрозділам університету;

– залучення студентів, роботодавців та інших зацікавлених сторін до процесу забезпечення якості і відкритості інформації на всіх етапах її забезпечення.

2. Серед особливостей варто відзначити процедуру сертифікації. Вона може бути здійснена за вимогами і ISO 9001:2015. Процес складний, фінансово затратний, але безперечно процедура сертифікації надає ряд значних переваг, представлених вище.

3. Найскладніша частина – впровадження СУЯ в дію – можна з впевненістю визначити як її основний недолік, система є ресурсно-затратною (особливо фінансових, що в сучасних умовах дуже важливо).

Зауважимо, що зарубіжні науковці Л. Пушпа, А. М. Забаді вказують на те, що в Європейських ВНЗ впроваджується концепція загального управління якістю (TQM – Total Quality Management) поряд із вимогами стандарту ISO 9001.

Науковець І. В. Распотнюк вказує на те, що модель управління якістю освіти у ВНЗ включає такі основні етапи: проектування, збирання інформації, аналіз інформації, прийняття рішення, організація роботи з прийняття рішення, контроль виконання, аналіз ефективності дій.

Отже, впровадження системи менеджменту якості у відповідності до міжнародного стандарту ISO 9001, а також адаптація її до умов ВНЗ є важливим кроком розвитку закладу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Якість освіти є основою забезпечення й підвищення якості життя людини як головної мети існування держави. У сучасному світі управління якістю освіти є головним напрямом управлінської діяльності у сфері освіти. Ефективним методом, що дозволить ВНЗ покращити якість надання освітніх послуг, є розробка та запровадження системи управління якістю, відповідно до вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2015 «Система менеджменту якості. Вимоги». Завдяки впровадженню системи управління якістю стає можливим суттєве поліпшення навчально-виховної діяльності, наближення її до потреб сучасної освітньої галузі та ринку праці. Перспективами подальших досліджень можуть бути розробка моделі управління якістю у ВНЗ та маркетинг освітніх послуг.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Багаутдинова Н. Г. Разработка и внедрение системы менеджмента качества в отдельном подразделении образовательной организации / Н. Г. Багаутдинова // Теоретическая экономика,

2010. №1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dslib.net/economika-xoziajstva/razrabotka-i-vnedrenie-sistemy-menedzhmenta-kachestva-v-otdelnom-podrazdelenii.html>

2. Белова Л. О. Стан і проблеми здійснення управління якістю освіти та освітньої діяльності в Україні: експертне оцінювання / Л. О. Белова, В. Г. Бульба, О. В. Поступна // Теорія та практика державного управління. – 2018. – Вип. 2. С. 8–7.

3. Бруєва В. А. Ключові аспекти розробки і впровадження система управління якістю у відповідності міжнародного стандарту серії ISO 9001 в вищому навчальному закладі / В. А. Бруєва // Якість технологій та освіти. – 2013. – № 3. С. 79–87.

4. Вологін Ю. Менеджмент в освіті як соціально-психологічне визначення особистості в управлінській діяльності / Ю. Вологін // Молодь і ринок №9 (80), 2011. С. 114–118.

5. Волошин В. С. Повышение качества – главное направление регулирования деятельности высших учебных заведений / В. С. Волошин, В. Ю. Дмитриев // Менеджмент якості освіти і новітні технології навчання у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору [текст] : матеріали VII міжнар. наук.-метод. конф. 2010. – Київ, 2010. С. 117–121.

6. Конаржевский Ю. А. Внутрешкольный менеджмент / Ю. А. Конаржевский. – Новая школа, 1993. 140 с.

7. Крижко В. В. Теорія та практика менеджменту в освіті [Текст] : навч. посіб. / В. В. Крижко. – Вид. 2-ге допрацьоване. – Київ : Освіта України, 2005. 256 с.

REFERENCES

1. Bahautdynova, N. H. (2010). *Razrabotka y vnedrenye systemy menedzhmenta kachestva v otdelnom podrazdelenii obrazovatelnoi orhanyzatsyy*. [Development and implementation of a quality management system in a separate unit of an educational organization].

2. Bielova, L. O., Bulba, V. H., Postupna, O. V. (2018). *Stan i problemy zdiisnennia upravlinnia yakistiu osvity ta osvitnoi diialnosti v Ukraini: ekspertne otsiniuvannia* [Status and Problems of Implementing Quality Management of Education and Educational Activities in Ukraine: Expert Evaluation].

3. Bruieva, V. A. (2013) *Kliuchovi aspekty rozrobky i vprovadzhenia sistema upravlinnia yakistiu u vidpovidnosti mizhnarodnoho standartu serii ISO 9001 v vyshchomu navchalnomu zakladi*. [Key aspects of developing and implementing a quality management system in accordance with the international standard of the ISO 9001 series in higher education].

4. Volohin, Yu. (2011). *Menedzhment v osviti yak sotsialno-psykholohichne vyznachennia osobystosti v upravlinskii diialnosti* [Management in education as a socio-psychological definition of personality in management activities].

5. Voloshyn, V. S., Dmytryev, V. Yu. (2010). *Povyshenye kachestva – glavnoe napravlenye rehulyrovanyia deiatelnosti vysshykh uchebnykh zavedenyi* [Improving quality is the main direction of regulating the activities of higher educational institutions]. Kyiv.

6. Konarzhevskiy, Yu. A. (1993). *Vnutryshkolnyi menedzhment*. [Intra-school management].

7. Kryzhko, V. V. (2005). *Teoriia ta praktyka menedzhmentu v osviti*. [Theory and management practice in life]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЧЕРНЕНКО Олександр Володимирович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціально-економічних відносин, Кіровоградський інститут розвитку людини.

Наукові інтереси: педагогіка вищої школи, професійна адаптація студентів, інтерактивні методи навчання, Європейська освітня система.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

CHERNENKO Oleksandr Vladimirovich – PhD in Pedagogics, Associate Professor of the Department of Socio-Economic Relations, Kirovohrad Institute for Human Development.

Circle of research interests: pedagogy of high school, professional adaptation of students, interactive teaching methods, European education system.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2020 р.

УДК: 378.011

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-186-183-187

ЧУБРЕЙ Олександра Степанівна –

кандидат історичних наук, доцент кафедри економічної географії та екологічного менеджменту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4276-1396>

e-mail: zarivnal@ukr.net

ПРИНЦИПИ ЕФЕКТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Ефективна підготовка майбутніх учителів географії до професійної діяльності вимагає вироблення й наукового обґрунтування відповідних принципів її реалізації.

У контексті нашого дослідження, поняття «принципи навчання» ми визначаємо як систему основних ідей, положень, що пронизують весь процес підготовки майбутніх учителів географії, визначають вимоги до його організації та забезпечують його ефективність й результативність в умовах трансформації освіти.

При визначенні принципів підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності в умовах трансформації освіти ми врахували наступні вимоги до них, а саме об'єктивність, орієнтованість, системність, багатоаспектність, доповнюваність [7, с. 131].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Принципи ефективної підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності розглядаються в

працях українських та зарубіжних науковців: А. Алексюк, Н. Волкова, А. Колодій, С. Прийма, Е. Хриков.

Ефективна підготовка майбутніх учителів географії до професійної діяльності вимагає вироблення й наукового обґрунтування відповідних принципів її реалізації, що і зумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета статті – розробити та науково обґрунтувати авторську сукупність принципів ефективної підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності

Виклад основного матеріалу дослідження. Насамперед визначимо сутність понять «принцип» та «принципи навчання». Загалом, поняття «принцип» походить від латинського – *principium*, що дослівно перекладається як «те, від чого все походить». Його еквівалентами є терміни: «основа», «початок» та «першоджерело» [1, с. 25],

У словнику поняття «принцип» визначається як «основне, вихідне положення